

Цитування:

Антошук В. П. Інноваційна діяльність культурно-мистецьких інституцій як чинник модернізації соціокультурного простору України на початку ХХІ ст. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 2. С. 81–88.

*Антошук Віктор Петрович,
аспірант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
<https://orcid.org/0009-0006-7106-2841>
dkr3124.vantoschuk@dakkkim.edu.ua*

Antoshchuk V. (2025). Innovative Activities of Cultural and Artistic Institutions as a Factor in the Modernization of Ukraine's Sociocultural Space in the Early 21st Century. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 81–88 [in Ukrainian].

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ ЯК ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Мета дослідження – інноваційну діяльність культурно-мистецьких інституцій України на початку ХХІ століття як чинник модернізації соціокультурного простору в умовах цифрових трансформацій та соціально-політичних викликів. **Методологія дослідження.** Застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує інституційний, культурологічний та функціоналістський теоретичні засади. Використано комплекс методів, зокрема: контент-аналіз офіційних документів, наукових публікацій та проектної документації культурно-мистецьких інституцій для виявлення ключових тенденцій інноваційної діяльності; типологізація, що дозволила систематизувати різновиди інновацій за технологічним, соціокультурним, освітнім, організаційним і аспектами, пов'язаними із збереженням і передачею культурної спадщини; порівняльний аналіз практик інституцій культурної сфери різних регіонів України для виявлення особливостей і викликів локальної інноваційної діяльності; кейс-стаді провідних культурних інституцій і проектів, зокрема Мистецького Арсеналу, Jam Factory Art Center, Ukrainian Institute та інших, для глибокого вивчення механізмів реалізації інновацій; аналіз соціальних і політичних контекстів, що впливають на модернізацію культурного простору в Україні, із залученням міждисциплінарних підходів. **Наукова новизна.** Уперше запропоновано систематизовану типологію інновацій у діяльності культурно-мистецьких інституцій України, що включає технологічний, соціокультурний, освітній, організаційний та аспекти, пов'язані із збереженням культурної спадщини. **Висновки.** Інноваційна діяльність культурно-мистецьких інституцій України має багатовимірний характер і включає цифровізацію, соціокультурні ініціативи, освітні програми, організаційні трансформації та заходи зі збереження культурної спадщини. Впровадження таких інновацій сприяє модернізації культурного сектору, підвищенню соціальної згуртованості та адаптації до викликів ХХІ століття, проте залишається ряд проблем, пов'язаних із ресурсним дефіцитом та інституційними бар'єрами.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, культурно-мистецькі інституції, модернізація, соціокультурний простір, цифрова трансформація, культурна політика, культурна ідентичність, цифровізація культури.

Antoshchuk Viktor, Postgraduate Student, National Academy of Culture and Arts Management

Innovative Activities of Cultural and Artistic Institutions as a Factor in the Modernization of Ukraine's Sociocultural Space in the Early 21st Century

Purpose – the study aims to analyze the innovative activities of cultural and artistic institutions in Ukraine in the early 21st century as a factor of modernization of the sociocultural space amid digital transformations and socio-political challenges. **Methodology.** An interdisciplinary approach combining institutional, cultural studies, and functionalist theoretical frameworks was applied. A comprehensive set of methods was employed, including: content analysis of official documents, scientific publications, and project documentation of cultural and artistic institutions to identify key trends in innovative activities; typology development to systematize different types of innovations across technological, sociocultural, educational, organizational, and heritage preservation aspects; comparative analysis of cultural institutions' practices in various Ukrainian regions to reveal features and challenges of local innovation; case studies of leading cultural institutions and projects such as Mystetskyi Arsenal, Jam Factory Art Center, and the Ukrainian Institute for in-depth examination of innovation implementation mechanisms; and analysis of social and political contexts influencing cultural space modernization in Ukraine through interdisciplinary approaches. **Scientific**

Novelty. For the first time, a systematic typology of innovations in the activities of Ukrainian cultural and artistic institutions has been proposed, encompassing technological, sociocultural, educational, organizational dimensions, as well as aspects related to the preservation of cultural heritage. **Conclusions:** The innovative activity of Ukrainian cultural and artistic institutions is multidimensional, including digitalization, sociocultural initiatives, educational programs, organizational transformations, and heritage preservation efforts. The implementation of these innovations contributes to the modernization of the cultural sector, enhances social cohesion, and facilitates adaptation to 21st-century challenges; however, resource shortages and institutional barriers remain significant issues.

Keywords: innovations, innovative activity, cultural and artistic institutions, modernization, sociocultural space, digital transformation, cultural policy, cultural identity, digitalization of culture.

Актуальність теми дослідження. На початку ХХІ століття культурно-мистецькі інституції України опинилися перед необхідністю переосмислення своїх функцій і ролі у суспільстві. В умовах глобалізаційних процесів, цифрової трансформації та посилення суспільних запитів на інновації, модернізація соціокультурного простору стає ключовим завданням. Інноваційна діяльність у сфері культури вже не є другорядним елементом, а виступає стратегічним чинником сталого розвитку, формування ідентичності та інтеграції в глобальний культурний контекст.

Інноваційна діяльність культурно-мистецьких інституцій відіграє ключову роль у процесах модернізації соціокультурного простору України на початку ХХІ століття. У контексті глобалізаційних викликів, цифровізації та змін суспільної свідомості інновації в культурній сфері постають не лише як засіб збереження культурної ідентичності, але й як інструмент соціального розвитку, демократизації доступу до культурних благ і інтеграції України у світовий культурний простір.

У контексті масової культури національна ідея постає не лише як ідеологічний конструктив, а як гнучкий інструмент самоідентифікації, здатний адаптуватися до нових соціальних викликів. Як зазначає Н. Мусієнко, національна ідея в сучасному культурному дискурсі набуває символічно-комунікативного значення, трансформуючись у дієвий чинник культурного самоусвідомлення нації [4, 179].

Особливої ваги ця проблематика набуває у світлі трансформацій, спричинених ключовими суспільно-політичними подіями останнього десятиліття – Революцією Гідності, війною на сході України та повномасштабною агресією Росії у 2022 році. Ці чинники не лише активізували інституційні зрушення в культурно-мистецькому середовищі, але й зумовили появу нових форм культурної діяльності, підвищили суспільний запит на осмислення й збереження національної пам'яті, а також сприяли актуалізації креативного потенціалу української культури. У цьому контексті масова культура стала

простором репрезентації нових смислів національної ідентичності, конструювання героїчного наративу та популяризації культурної стійкості.

Водночас ці суспільно-культурні трансформації визначили потребу в оновленні функціональних моделей діяльності культурно-мистецьких інституцій. Реакцією на запити часу стала активна інноваційна діяльність у сфері культури, що охоплює як змістовні, так і технологічні аспекти модернізації. Сучасний розвиток мистецьких інституцій неможливий без впровадження інноваційних технологій, форматів і методів, що відповідають викликам цифрової епохи. Як зазначає А. Кожина, цифрова трансформація у сфері музейної справи спричинила суттєві зміни в управлінських підходах, моделі взаємодії з аудиторією та формуванні нових форматів презентації культурної спадщини [1, 92–94]. Йдеться не лише про технічну модернізацію (віртуальні музеї, інтерактивні платформи, онлайн-виставки), а й про глибинні зрушення у функціонуванні інституцій, зокрема впровадження нових комунікаційних стратегій, міжсекторальних партнерств і партисипативних практик. Такі трансформації сприяють не тільки збереженню та актуалізації культурної спадщини, а й формують якісно нові моделі соціокультурної взаємодії, орієнтовані на інклюзію, діалог і креативну участь громад.

В умовах сьогодення інновації відіграють ключову роль у підвищенні ефективності та конкурентоспроможності культурних інституцій, які дедалі частіше функціонують у контексті креативної економіки. Запровадження нових форматів культурних послуг, розширення аудиторії, використання цифрових технологій і розвиток міжнародних партнерств сприяють формуванню сучасної моделі культурного виробництва, що поєднує художню цінність із соціальною значущістю. У цьому зв'язку важливо не лише описувати окремі приклади інновацій, а й оцінювати їхній вплив на розвиток культурної сфери загалом. Отже, дослідження інноваційної діяльності культурно-мистецьких інституцій є надзвичайно актуальним у контексті

формування модерної культурної політики України, що ґрунтується на принципах відкритості, динамічності, сталого розвитку та культурної самореалізації.

Аналіз досліджень і публікацій. У процесі дослідження було опрацьовано наукові джерела, що охоплюють міждисциплінарний спектр підходів до вивчення інноваційних процесів у культурній сфері. Зокрема, теоретичну основу становлять праці Д. Норта [5] та П. ДіМаджіо і В. Пауелла [9], які заклали підвалини інституційного підходу до аналізу змін у функціонуванні соціальних інституцій, зокрема культурних. Функціоналістські ідеї Т. Парсонса [12] та Р. Мертона [11] дозволили осмислити інновації як стабілізуючий чинник соціокультурної системи, що сприяє її динамічній рівновазі.

У вітчизняному контексті важливе місце посідають публікації, присвячені цифровізації культури (М. Лисинюк, І. Байда [3]; А. Кожина [1]), які розглядають інновації не лише як технічні оновлення, а як чинник демократизації доступу до культурного контенту, залучення громадськості та модернізації управлінських моделей. Дослідження І. Сиваш [6] акцентує на семіотичних аспектах інновацій, зокрема трансформації етнокультурних кодів у медійному середовищі.

Окрему групу становлять аналітичні та звітні матеріали, присвячені практикам інноваційної діяльності культурних інституцій в умовах війни та кризи. У цьому контексті слід відзначити звіт «Культура та креативні індустрії в Україні: стійкість, відновлення, інтеграція з ЄС» (2024), в якому систематизовано основні виклики та моделі адаптації у сфері культури, а також збірник «Культура і креативність в умовах воєнних викликів» (2023), що репрезентує нові практики культурної взаємодії, мобільності та партисипації.

У дослідженнях сучасних українських авторів, зокрема М. Сидора, Г. Панківа та В. Дротенка [7], наголошується на зростанні ролі міждисциплінарних форматів в інноваційній діяльності інституцій, що об'єднують мистецьку, освітню та соціальну складові. Значну увагу також приділено ролі таких інституцій, як Мистецький Арсенал, Jam Factory Art Center, Ukrainian Institute, які на практиці реалізують інноваційні стратегії в галузі культури.

Таким чином, сучасна наукова література демонструє зростаючу увагу до інновацій у культурному секторі як інструменту соціокультурної трансформації, але потребує

подальшого узагальнення практик і систематизації типів інновацій в українському контексті, що і становить предмет даного дослідження.

Мета дослідження – інноваційна діяльність культурно-мистецьких інституцій України на початку XXI століття як чинник модернізації соціокультурного простору в умовах цифрових трансформацій та соціально-політичних викликів.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі інновації в галузі культури і мистецтва розглядаються як важливий інструмент соціокультурних змін. Їхній вплив виходить за межі суто технологічних оновлень і охоплює різноманітні процеси — від цифрової трансформації та вдосконалення управлінських підходів до переосмислення культурної спадщини, розвитку нових форм творчого вираження та комунікації в культурному просторі. У сучасній науковій думці інновації в культурно-мистецькій сфері вважаються головним чинником соціокультурних змін, не обмежуючись лише технічними нововведеннями, а охоплюють широкий спектр процесів — від цифрової трансформації й оновлення управлінських підходів до переосмислення культурної спадщини та розвитку нових форм мистецької творчості і способів культурної взаємодії.

Культурно-мистецькі інституції сьогодні виконують роль динамічних платформ, на яких поєднуються традиція та інновація. Їхня діяльність охоплює не лише збереження національної ідентичності, а й впровадження нових стратегій культурного виробництва, репрезентації та розповсюдження. Як підкреслюють М. Лисинюк та І. Байда, цифровізація докорінно змінює культуру медіаспоживання, зумовлюючи появу нових форматів комунікації, інтерактивності й персоналізованого доступу до культурного контенту, що безпосередньо впливає на функціонування інституцій культури [3, 15–17].

Особливої ваги набуває застосування цифрових технологій, які суттєво розширюють доступ до культурного продукту. Інтерактивні виставки, віртуальні музеї, онлайн-концерти, цифрові архіви та мультимедійні проєкти відкривають нові можливості для залучення різноманітних цільових аудиторій і трансформації культурного досвіду. Як зазначає А. Кожина, така цифровізація не лише сприяє модернізації інституційної інфраструктури, а й формує умови для інклюзивної участі громадян у культурному процесі [1, 93].

Разом з технічними інноваціями важливу роль відіграють організаційні зміни: формування партнерств з громадськими ініціативами, запровадження нових управлінських моделей, розвиток креативних хабів, що поєднують митців, освітян і підприємців. Такі ініціативи сприяють розширенню впливу інституцій культури, залученню нових ресурсів і формуванню стійких моделей функціонування в умовах суспільної динаміки [5].

Саме у контексті цих змін теоретична основа дослідження спирається на кілька ключових наукових підходів, що дозволяють комплексно осмислити інноваційні процеси у сфері культури. Зокрема, інституційний підхід, сформований Д. Нортон і розвинений у працях П. ДіМаджіо, підкреслює здатність культурно-мистецьких інституцій адаптуватися до соціальних і політичних викликів, забезпечуючи гнучкість та адаптивність організаційних структур [5; 9]. Цей підхід дає змогу розглядати інституції не лише як стабільні форми культурної організації, а й як динамічні агенти змін.

Доповненням до інституційного підходу виступає культурологічний аналіз, зокрема в інтерпретаціях І. Сиваш, яка досліджує семіотичні особливості використання етномотивів у рекламі, що дозволяє глибше зрозуміти трансформації культурних кодів, символічних систем і семіотичних механізмів, що супроводжують інноваційні процеси в сучасному суспільстві [6]. У цьому контексті інновації постають не тільки як технічні чи адміністративні нововведення, а як змістовні зміни у способах комунікації та репрезентації культурних смислів.

Водночас значну роль у теоретичному осмисленні дослідження відіграють ідеї Т. Парсонса та Р. Мертона, які підкреслюють стабілізуючу функцію інновацій у соціокультурних системах. Вони сприяють інтеграції суспільства та підтриманню його динамічної рівноваги [11; 12]. Тож інновації розглядаються не лише як засіб оновлення, але і як механізм соціальної згуртованості.

У межах цього підходу особливої ваги набуває міждисциплінарність інноваційних процесів, що поєднують мистецтво, технології, освіту і соціальні практики. Саме завдяки такій синергії культурно-мистецькі інституції можуть ефективно протистояти викликам ХХІ століття – війні, кризам ідентичності, цифровому розриву та іншим соціокультурним трансформаціям [7].

У зв'язку з цим особливої уваги потребує трансформація ролі інституцій у сучасному

суспільстві: вони дедалі частіше функціонують як культурні модератори суспільного діалогу, формуючи простори для взаємодії між різними соціальними, віковими, етнічними та професійними групами. Завдяки впровадженню інновацій відкривається можливість створення інклюзивного соціокультурного середовища, де кожен учасник відчуває себе залученим до культурного процесу.

Ці зміни у функціях інституцій є частиною ширшої інноваційної парадигми, яка охоплює не лише технологічні оновлення, а й радикальні зміни у способах мислення, моделюванні майбутнього та критичному переосмисленні минулого. Інноваційність у культурній сфері — це не лише технологічні оновлення, а й нові способи мислення, моделювання майбутнього та критичного осмислення минулого. Вона охоплює широкий спектр вимірів – естетичний, комунікативний, соціальний – що робить її важливим інструментом формування нової культурної парадигми. Саме ця багатовимірність визначає її здатність впливати на трансформацію культурного ландшафту та розвиток ціннісних орієнтирів.

Перехід від концептуального осмислення інновацій до їх практичної реалізації відбувається саме у діяльності культурно-мистецьких інституцій. У контексті соціокультурної модернізації України інноваційні стратегії, що впроваджуються цими інституціями, стають потужним каталізатором структурних змін — як у сфері культурного менеджменту, так і у форматах суспільної взаємодії. Актуальні практики, реалізовані музеями, театрами, культурними центрами та іншими інституціями, демонструють зростаючу спроможність культурного сектору адаптуватися до викликів цифрової епохи, соціальних трансформацій і зміни ідеологічного контексту ХХІ століття.

В українському контексті інноваційна діяльність культурно-мистецьких інституцій проявляється через такі ключові напрямки: цифровізацію культурних послуг (онлайн-виставки, віртуальні музеї), залучення громад до створення культурного контенту через партисипативні проекти, міждисциплінарні форми співпраці з ІТ-сферою, освітою та урбаністикою, а також розвиток креативних хабів і незалежних культурних платформ [3, 15–17].

В українському культурному просторі інноваційна діяльність культурно-мистецьких інституцій проявляється через комплексне

впровадження цифрових культурних сервісів, включно з онлайн-виставками та віртуальними музеями, активізацію громадської участі у створенні культурного контенту шляхом партисипативних практик, розвиток міждисциплінарних моделей співпраці з інформаційними технологіями, освітніми інституціями та урбаністичними ініціативами, а також формуванням інноваційних креативних центрів і незалежних культурних платформ. Ці напрями засвідчують багатогранність і динамічність інноваційних трансформацій, які сприяють поступовій системній модернізації культурного сектору.

Прикладом успішного поєднання традицій і інновацій є діяльність Мистецького Арсеналу, який реалізує проекти на межі цих двох вимірів, а також програми Українського культурного фонду, що системно підтримує інноваційні ініціативи у культурній сфері. Водночас залишаються виклики, пов'язані з недостатнім фінансуванням, слабкою інституційною підтримкою та дефіцитом кадрів із компетенціями інноваційного менеджменту [1, 16]. У регіональному контексті яскравим прикладом ефективної інноваційної практики є Jam Factory Art Center у Львові, який виконує роль арт-інституції, культурного хабу та дослідницької платформи одночасно. Його стратегія базується на інтернаціоналізації, активній взаємодії з локальною спільнотою та застосуванні новітніх технологій у сфері експозиційної діяльності [3; 7].

Окрему увагу варто приділити проектам, які поєднують дослідження культурної спадщини з використанням цифрових технологій. Прикладами таких ініціатив є Ukraine. Out of blackout та «Мапа культурних втрат» Міністерства культури та стратегічних комунікацій України. Ці проекти застосовують інтерактивні карти, бази даних і мультимедійний контент для документування й збереження національної пам'яті в умовах воєнного часу.

Водночас інноваційна динаміка у сфері культури в Україні на початку XXI століття визначається не лише загальносвітовими процесами цифрової трансформації, але й унікальними соціополітичними викликами – Революцією Гідності, гібридною та повномасштабною війною, змінами у культурній політиці держави та посиленням ролі громадянського суспільства. У таких умовах культурно-мистецькі інституції виступають не лише як реактивні структури, а й як активні агенти соціальних перетворень.

Особливу увагу слід приділити появі мобільних культурних ініціатив, які забезпечують швидку адаптацію до мінливих соціальних обставин. Зокрема, платформа Resilient Ukraine реалізує культурні інтервенції в деокупованих та постраждалих громадах, надаючи арт-терапію, організовуючи виставкові проекти та сприяючи взаємодії з місцевим населенням [2]. Такий підхід демонструє новий рівень гнучкості та соціальної відповідальності культурних інституцій у контексті сучасних викликів.

Важливою складовою освітньо-культурних інновацій є міждисциплінарні програми культурної дипломатії, які поєднують дослідницьку, мистецьку та комунікаційну складові. Так, Ukrainian Institute – державна установа при Міністерстві закордонних справ України – реалізує міжнародні програми, спрямовані на посилення культурного впливу та професійного обміну, зокрема ініціативи на кшталт Perspective для театральних менеджерів, що включає стажування на Європейських театральних майданчиках.

Учасники цих програм отримують можливість перейняти європейські стандарти у сфері культурного менеджменту, розвинути професійні навички через співпрацю з іноземними колегами, а також увійти до глобальних мереж культурної взаємодії. Крім цього, українські культурні інституції активно долучаються до таких міжнародних платформ, як House of Europe, що підтримує креативну мобільність менеджерів, кураторів і дослідників, включаючи фінансування резиденцій. Участь у програмах European Union – Creative Europe відкриває додаткові можливості для навчання, менторства та співпраці з європейськими установами культури [8; 10; 13].

Окрім цього, дедалі ширше застосування знаходять цифрові інструменти для інвентаризації нематеріальної культурної спадщини, що є особливо важливим у контексті воєнної загрози втрати культурного надбання. Ініціативи на кшталт «Digital Ukraine» та «Е-хата» виступають прикладами технологічної модернізації у сфері збереження традиційної культури.

Для систематизації сучасних тенденцій розвитку культурної сфери та особливостей діяльності провідних інституцій і проектів, що сприяють модернізації соціокультурного простору України, пропонується типологія інновацій, представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Типологія інновацій у діяльності культурно-мистецьких інституцій України

Тип інновації	Приклади інституцій / проєктів	Основні характеристики
Технологічна	Мистецький арсенал, Jam Factory Art Center	VR/AR, цифрові виставки, онлайн-платформи
Соціокультурна	Resilient Ukraine, громадські культурні ініціативи	Мобільні формати, участь громад
Освітня та дипломатична	Український інститут, House of Europe	Міждисциплінарність, міжнародні зв'язки
Організаційна	Інтеграція з НГО, хаби, креативні простори	Гнучкі моделі управління, колаборації
Цифрова інвентаризація спадщини	E-хата, Digital Ukraine, Мінкульт	Бази даних, карти, архіви

Джерело: розробка автора.

Отже, наведена типологія інновацій у діяльності культурно-мистецьких інституцій України ілюструє їхню комплексність та взаємозалежність. Впровадження різних видів інновацій — технологічних, соціокультурних, освітніх, організаційних і цифрових — формує цілісну систему, здатну гнучко реагувати на сучасні виклики та сприяти сталому розвитку культурної сфери. Такий багатовимірний підхід не лише забезпечує збереження

національної культурної спадщини, а й стимулює формування нових форматів соціокультурної взаємодії й модернізації суспільства в цілому.

У таблиці 2 представлено комплексну типологію інновацій у діяльності культурно-мистецьких інституцій України, яка систематизує основні напрями та конкретні приклади їхньої реалізації.

Таблиця 2

Комплексна типологія інновацій у діяльності культурно-мистецьких інституцій України

Тип інновації	Приклади проєктів / інституцій	Регіональний масштаб	Основні характеристики	Соціокультурний вплив	Виклики та проблеми
Цифровізація культурних послуг	«Ukraine. Out of blackout», віртуальні музеї	Всеукраїнський	Використання інтерактивних карт, онлайн-експозицій	Розширення доступу до культурного надбання	Недостатнє фінансування, технологічні бар'єри
Партципативне проєктування	Jam Factory Art Center	Львівська область	Залучення громадськості до створення контенту	Зміцнення соціальної згуртованості	Відтік молоді, слабка інфраструктура
Міждисциплінарна співпраця	Мистецький Арсенал, Український культурний фонд	Київ	Співпраця з ІТ, освітою, урбаністикою	Формування нових моделей культурного менеджменту	Кадровий дефіцит, слабка інституційна підтримка
Освітньо-культурні інновації	House of Europe, Creative Europe	Європейський рівень	Міждисциплінарні програми, культурна дипломатія	Впровадження європейських стандартів	Обмежений доступ до міжнародних ресурсів
Креативні хаби та платформи	Jam Factory Art Center, Resilient Ukraine	Регіональні та мобільні ініціативи	Створення культурних хабів, мобільність	Підвищення інклюзивності, адаптація до криз	Локальні виклики, нестача ресурсів
Збереження культурної спадщини	«Digital Ukraine», «E-хата»	Всеукраїнський	Цифрова інвентаризація нематеріальної спадщини	Охорона культурної пам'яті в умовах війни	Технічні складнощі, фрагментація даних

Джерело: розробка автора.

Представлена типологія підтверджує, що інноваційна діяльність культурно-мистецьких інституцій є багатовимірним і взаємопов'язаним процесом, що охоплює цифровізацію, партисипативні практики, міждисциплінарну співпрацю, освітньо-культурні ініціативи, розвиток креативних просторів та збереження культурної спадщини. Ці напрями не лише сприяють адаптації культурного сектору до викликів сучасності, а й активно формують нові моделі соціокультурної взаємодії в Україні. Водночас наявні проблеми, такі як обмеженість ресурсів, кадровий дефіцит, технологічні й інституційні бар'єри свідчать про необхідність удосконалення системних підходів та підтримки інновацій на різних рівнях управління.

Наукова новизна полягає в комплексному аналізі інноваційної діяльності культурно-мистецьких інституцій як ключового чинника соціокультурної модернізації в Україні в умовах цифрової трансформації, воєнних викликів і змін культурної політики. Уперше систематизовано типологію інновацій у діяльності таких інституцій, яка охоплює технологічний, соціокультурний, освітній, організаційний та виміри, пов'язані зі збереженням культурної спадщини. Запропоновано міждисциплінарний підхід до вивчення інновацій у культурній сфері, що інтегрує інституційний, культурологічний та функціональний аспекти, що дає змогу всебічно оцінити їхній вплив на соціокультурну модернізацію.

Розглянуто сучасні українські практики (наприклад, «Resilient Ukraine», Jam Factory Art Center, «Ukraine. Out of blackout», ініціативи Українського інституту та УКФ), які демонструють нові моделі функціонування інституцій культури як агентів соціальної згуртованості, інтеграції, відновлення та міжнародної співпраці. Уточнено роль інновацій у збереженні культурної спадщини та формуванні нових форматів культурного досвіду в умовах криз і трансформацій.

Висновки. Інноваційна діяльність культурно-мистецьких інституцій в Україні на початку XXI століття виступає ключовим чинником модернізації соціокультурного простору. Вона охоплює широкий спектр трансформацій — від цифровізації культурних послуг до розвитку міждисциплінарних моделей взаємодії, що змінюють саму природу культурної комунікації та управління. Культурні інституції дедалі частіше виконують роль агентів соціальних змін,

мобілізуючи ресурси громад, сприяючи формуванню нових ціннісних орієнтирів і підвищенню стійкості суспільства в умовах невизначеності.

Застосування інновацій сприяє не лише технічному оновленню, а й формуванню нової парадигми мислення у сфері культури, в якій поєднуються традиція та експеримент, локальність і глобальність, спадщина й проєктування майбутнього. Особливої ваги набуває міждисциплінарність, яка дозволяє поєднувати мистецькі практики з технологіями, освітою, урбаністикою, психосоціальною підтримкою, відкриваючи нові горизонти для креативної взаємодії.

Незважаючи на значні успіхи, інституціям культури доводиться долати суттєві бар'єри — інституційні, ресурсні, кадрові. Це вимагає системної політики підтримки інноваційного менеджменту, інвестицій у розвиток людського капіталу та інфраструктури, а також переосмислення державної культурної політики в бік сприяння розвитку, а не лише охорони культурних надбань.

Важливою перспективою є подальше розширення участі українських інституцій у міжнародних програмах, зокрема House of Europe, Creative Europe, що відкривають доступ до нових знань, партнерств і фінансових інструментів. Участь у таких ініціативах дозволяє інтегруватися у європейський культурний простір, зміцнюючи позиції української культури на глобальному рівні.

Література

1. Кожина А. Сучасні тенденції розвитку публічного управління у сфері музейної справи в умовах цифрової трансформації. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11, № 4. С. 89–96. DOI: <https://doi.org/10.15421/152357>.
2. Культура та креативні індустрії в Україні: стійкість, відновлення, інтеграція з ЄС: звіт підготовано за ініціативи Генерального директорату з питань освіти, молоді, спорту та культури Європейської Комісії. Київ. Culture in External Relations. 2024. 72 с. URL: <https://www.cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2024/07/DGEAC-CRP-UA-Report-July-2024-UA.pdf> (дата звернення: лютий 2025).
3. Лисинюк М. В., Байда І. В. Трансформація культури медіаспоживання в умовах цифровізації суспільства. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: науковий журнал. 2024. № 2. С. 14–19. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308260>.
4. Мусієнко Н. Роль культурної спадщини в європейському контексті. *Художня культура*.

Актуальні проблеми. 2021. Вип. 17(1). С. 177–181. DOI: 10.31500/1992-5514.17(1).2021.235257.

5. Норт Д. Інституції, інституціональні зміни та функціонування економіки / пер. з англ. Київ. Основи. 2000. 198 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/North_Douglass/Instytutysi_i_instytutsiina_zmina_ta_funktsionuvannia_ekonomiky.pdf? (дата звернення: лютий 2025).

6. Сиваш І. О. Семіотика етномотивів у рекламі: мистецтвознавча перспектива на традицію та сучасність. *Art and Design.* 2024. № 4. С. 223–229. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2024.4.17>.

7. Сидор М., Панків Г., Дротенко В., Ясеніцька Я. Аналіз сучасних підходів до міждисциплінарної мистецької освіти: поєднання мистецтва з іншими галузями знань. *Eduweb.* 18(2), 77–87. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.02.5>.

8. Creative Europe Desk Ukraine. *About the programme.* URL: <https://creativeeurope.in.ua/en> (дата звернення: лютий 2025).

9. DiMaggio P. J., Powell W. W. The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review.* 1983. Vol. 48 (2). P. 147–160. URL: <https://ics.uci.edu/~corps/phaseii/DiMaggioPowell-IronCageRevisited-ASR.pdf> (дата звернення: лютий 2025).

10. House of Europe. About us. URL: <https://houseofeurope.org.ua/en/about-us> (дата звернення: лютий 2025).

11. Merton R. K. *Social Theory and Social Structure.* New York: Free Press, 1968. 702 p. URL: <https://archive.org/details/MertonSocialTheoryAndSocialStructure/page/n7/mode/2up> (дата звернення: лютий 2025).

12. Parsons T. *The Social System.* New York: Free Press, 1951. 556 p. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf> (дата звернення: лютий 2025).

13. Ukrainian Institute. *Perspective: міжнародна програма для театральних менеджерів.* URL: <https://ui.org.ua/projects/perspective> (дата звернення: лютий 2025).

References

1. Kozhina, A. (2023). Modern trends in public administration development in the museum field under digital transformation. *Aspects of Public Administration,* 11(4), 89–96. <https://doi.org/10.15421/152357> [in Ukrainian].

2. Culture and Creative Industries in Ukraine: Resilience, Recovery, EU Integration (2024). Kyiv: Culture in External Relations. Retrieved from <https://www.cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2024/07/DGEAC-CRP-UA-Report-July-2024-UA.pdf> [in Ukrainian].

3. Lysiniuk, M. V., & Baida, I. V. (2024). Transformation of media consumption culture under digitalization of society. *Bulletin of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts,* (2), 14–19. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308260> [in Ukrainian].

4. Musiienko, N. (2021). The role of cultural heritage in the European context. *Art Culture. Current Issues,* 17(1), 177–181. [https://doi.org/10.31500/1992-5514.17\(1\).2021.235257](https://doi.org/10.31500/1992-5514.17(1).2021.235257) [in Ukrainian].

5. North, D. (2000). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance* (translated from English). Kyiv: Osnovy. Retrieved from https://shron1.chtyvo.org.ua/North_Douglass/Instytutysi_i_instytutsiina_zmina_ta_funktsionuvannia_ekonomiky.pdf [in Ukrainian].

6. Syvash, I. O. (2024). Semiotics of ethnomotifs in advertising: an art studies perspective on tradition and modernity. *Art and Design,* (4), 223–229. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2024.4.17> [in Ukrainian]

7. Sydor, M., Pankiv, H., Drotenko, V., & Yasyenyska, Y. (2024). Analysis of modern approaches to interdisciplinary art education: combining art with other fields of knowledge. *Eduweb,* 18(2), 77–87. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.02.5> [in Ukrainian].

8. Creative Europe Desk Ukraine. (n.d.). *About the programme.* Retrieved from <https://creativeeurope.in.ua/en> [in English].

9. DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review,* 48(2), 147–160. Retrieved from <https://ics.uci.edu/~corps/phaseii/DiMaggioPowell-IronCageRevisited-ASR.pdf> [in English].

10. House of Europe. (n.d.). About us. Retrieved from <https://houseofeurope.org.ua/en/about-us> [in English].

11. Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure.* New York, NY: Free Press. Retrieved from <https://archive.org/details/MertonSocialTheoryAndSocialStructure/page/n7/mode/2up> [in English].

12. Parsons, T. (1951). *The Social System.* New York, NY: Free Press. Retrieved from <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf> [in English].

13. Ukrainian Institute. (n.d.). *Perspective: International programme for theatre managers.* Retrieved from <https://ui.org.ua/projects/perspective> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 16.05.2025
Отримано після доопрацювання 18.06.2025
Прийнято до друку 25.06.2025*